

A világ Ábel apó ellen

Ábel apó éppen kukoricát morzsolt a jászolban, amikor Luther Bolick lejött a domboldalon álló nagy fehér házból, és azt mondta neki, pakolja fel, ami a házban van, és hagyja el a farmot. Ábel apó már egy kicsit nagyot hallott, először nem értette, mit mond Luther.

— Már megint zúg ez az öreg fülem, mister Luther, — mondta Ábel apó, — nem hallok már úgy, mint azelőtt.

Luther mogorván nézett rá. Ábel apó eközben előjött az ajtóba, hogy jobban hallja.

— Azt mondtam, hogy pakold fel a bútorod és mindent, ami tényleg a tied, és a családdal együtt távozzál.

Ábel apó csak belefogózott az ajtóba.

— Távozzak? — kérdezte tétován.

Hitetlenkedve nézett földesura arcába.

— Mister Luther ezt nem gondolhatja komolyan — mondta reszkető hangon, — mister Luther bizonyosan tréfál.

— Nagyon jól hallottad, hiába mondd, hogy nagyot hallasz — mondta Luther mérgesen, föl-alá járkálva. — A hét végén ne találjalak itt. Ennyi időt hagyok, ha nem csinálsz semmi galibát. Aztán, ha felpakolsz, nehogy elvigyél valamit, ami nem a tied, különben törvény elé küldelek.

Ábel apó hirtelen olyan gyöngye lett, hogy majd elesett. Egyet fordult, aztán az ajtófélfába kapaszkodva lassan lecsúszott, leült a földre. Luther csak nézte.

— Elmúltam hatvan esztendő — mondta Ábel apó halkán, — de én is, meg a családom is sokat dolgozunk magának, mister Luther. Dolgozunk úgy, mint akárki más a vidéken. Maga is tudja ezt jól, mister Luther. Itt éltem és dolgoztam magának, meg azelőtt az apjának

teljes negyven esztendeig. Soha sem követeltem a részemet, akármennyit arattam magának. Nem kértem sokat, éppen csak egy kis élelmet meg ruhát, nem többet. Fölneveltem egy házraváló gyereket, hogy segítsenek a munkában és ők sem okoztak soha semmi bajt, tudja Mister Luther is.

Luther türelmetlenül intett a kezével, mintha félbe akarná szakítani a négert. Rázta a fejét, hogy egy szót sem akar többé hallani.

— Hát ez mind igaz, — mondta Luther, — de nekem meg kell szabadulnom a fele bérlőmtől. Nem tarthatok itt tovább nyolc-tíz olyan öreget, mint te. Mindegyiknek el kell menni másfelé.

— Hát nem gazdálkodik az idén, nem ültet pamukot, Mister Luther? — kérdezte Ábel apó. — Én még tudok úgy dolgozni, mint akárki más. Lehet, hogy egy kicsit tovább tart, de elvégzem a munkát. Hát nem morzsolom a kukoricát és etetem az öszvéreket úgy, mint akárki más?

— Nincs időm vitatkozni veled — mondta Luther idegesen. — Elhatároztam, és kész. Szóval mihelyt megettetted az öszvéreket, eridj haza és pakolj össze mindent, ami a tied, ahogy mondtam.

Azzal megfordult és elindult az ösvényen a pajta felé. Amikor a szérűskert ajtajához ért, visszanézett. Ábel apó követte.

— Hová mehetek a családommal, Mister Luther? — nyögte Ábel apó. — A fiaim már elég nagyok, hogy gondoskodjanak magukról, de én és a feleségem megöregedtünk már. Hiszen tudja, milyen nehéz egy ilyen öreg színes embernek elmenni, házat és részes munkát találni. Nem sokba kerül Magának, ha itt tart,

és fiaim annyi pamukot szednek, mint akárki más. Van már harminc esztendeje is, hogy utoljára emlegettem a részemet, meg vagyok elégedve így is, egy kis élelemmel, ruhával, Maga tudja ezt, Mister Luther. Ebben a kis kunyhóban éltem majd negyven esztendeig, nincs másutt otthonom. Mister Luther, öregek vagyunk már mind a ketten, én és a feleségem, nem mehetek már napszámba, mert már nincs annyi erőm. De gyapottal dolgozni tudok úgy, mint akármelyik színes az egész vidéken.

Luther kinyitotta a szérűskert ajtaját és kilépett. Rázta a fejét, mint aki hallani sem akarja tovább. Hátat fordított Ábel apónak és továbbment.

Ábel apó már nem tudta, mit tegyen, mit szóljon. Amikor látta, hogy Luther továbbmegy, egész testében reszketett. Kereste az ajtót, hogy megfogózzon valamiben.

— Nem tudok elmenni, Mister Luther — mondta kétségbeesve. — Nem tudom megtenni. Nincs seholse helyem az egész világon. Nem tudok elmenni, Mister Luther.

Luther a pajta sarkánál eltűnt a szeme elől, nem hallotta tovább Ábel apót.

* * *

Másnap, úgy két óra tájban délután, egy kamion állt meg a kunyhó előtt, amelynek három szobáskájában Ábel apó, a felesége és három felnőtt fia élt. A két öreg ott ült a tűz mellett, melegegett. Egyedül voltak otthon.

Ábel apó hallotta, hogy megáll a kamion, de nyugodtan ült tovább, azt hitte, hogy idősebb fia az, Henry, mert néha ő is hajtott kamiont Luther Bolicknak.

Néhány perc múlva valaki kopogott az ajtón. Felesége fölkelt, megnézte ki az.

Amikor kinyitotta az ajtót, két ismeretlen fehér ember állt a küszöbön. Nem szóltak egy szót sem, előbb csak benéztek a szobába, hogy ki van benn. Aztán szótlanul beléptek, odamentek a tűzhelyhez, ahol Ábel apó kuporgott.

— Te vagy Lathan Ábel? — kérdezte az idősebb.

— Igen uram, én Lathan Ábel vagyok — mondta csodálkozva, mert még sohasem látta őket. — Miért kérdi?

Az ember kivett a zsebéből egy fényes fémlapot és a tenyerén Ábel apó felé fordította.

— Egy írást meg egy letartóztatási parancsot hoztam — mondta. — Az egyik

kilakoltatásra szól, a másik meg letartóztatásra testi sértéssel való fenyegetés miatt.

Kibontotta a kilakoltatási végzést, odanyújtotta Ábel apónak. A néger értetlenül rázta a fejét, nézte a papírt, meg a két idegen fehér embert.

— A községtől jöttem — mondta az idősebbik, — két dologért küldtek ide: hogy kilakoltassalak benneteket a házból és téged letartóztassalak.

— Mit jelent az — kilakoltatni? — kérdezte Ábel apó.

A két ember körülnézett a szobában. Ábel apó felesége odalépett a széke mögé és reszkető kezét rátette a vállára.

— Kihordjuk a bútort a házból és elvisszük Luther Bolick birtokáról. Téged meg a községi fogházba viszünk. Gyerünk, pakoljatok.

Ábel apó fölkelt. Ott álltak mindketten a tűzhely mellett, nem tudták mihez kezdjenek.

A két ember hozzáfogott, felkapták a bútordarabokat, kivitték a házból. Kivitték az ágyakat, asztalokat, székeket és minden egyebet, kivéve a tűzhelyet, mert az Luther Bolické volt. Amikor minden kinn volt, kezdték fölrakni a kamionra.

Ábel apó kiment a ház elé, olyan gyorsan, ahogy a lába vitte.

— Fehér urak — könyörgött, — ne tegyék ezt. Várjanak egy percig, amíg elszaladok Mister Lutherhez. Ő bizonyosan elintézi a dolgot. Mister Luther a földesuram, és bizonyosan nem engedi, hogy egyszerűen elhordják a bútort. Kérem, urak, várjanak csak addig, amíg elszaladok hozzá.

A két ember összenézett.

— Hiszen Luther Bolick írta alá az iratokat — mondta a községi ember a fejét rázva. — Ő állította ki a községi végzést arra, hogy hordjuk el a bútort és téged fogházba csukjunk. Semmi értelme sincs, hogy elmenj hozzá.

— Hogy fogházba csukjanak? — kérdezte Ábel apó. — De hát mit mondott, miért?

— Testi sértéssel való fenyegetésért — mondta az. — Szóval azzal, hogy megölöd, leütöd furkóval vagy lelövöd pisztollyal.

A két ember fölhányta a bútort a kamionra, aztán azt mondták Ábel apónak és feleségének, hogy szálljanak fel ők is. Amikor látták hogy vonakodnak, a községi ember odalökte őket a kamion hátsó részéhez és addig lökdöste őket, amíg föl nem másztak a kocsira.

Amíg a fiatalabb hajtotta a kamiont, a másik ott állt mellettük hátul, hogy meg ne szökjenek. Kihajtottak az udvarról, el a bérlők házsora mellett, aztán végig a hosszú úton Luther Bolick birtokán keresztül az országút felé. Elmentek a nagy fehér ház mellett, amelyikben lakik, de őt sehohsem látták.

— Sohasem fenyegettem Mister Luthert — tiltakozott Ábel apó. — Egész életemben soha sem tettem ilyesmit. Egy rossz szót sem szóltam neki. Mister Luther a gazdám, világéletemben érte dolgoztam, húsz éves korom óta. Tegnap azt mondta nekem, hogy hagyjam el a farmot, és én csak annyit mondtam, hogy meg kellene tűrnie, hiszen úgysem élek már soká. Azt mondtam csak, hogy nem tudok elmenni. Semmi mást nem mondtam Mister Luthernek. Sohasem mondtam olyasmit, hogy meg akarom ölni, Mister Luther tudja ezt éppen olyan jól, mint én. Csak kérdezze meg Mister Luthert, így van-e.

Ezalatt elhagyták Luther Bolick farmját és az országúton hajtottak a község felé, vagy tizenegy mérföldnyire onnan.

— Negyven évig laktam itt, és dolgoztam Mister Luthernek — mondta Ábel apó, — és egész idő alatt soha egyetlen rossz szót sem mondtam, se a szemébe, se a háta mögött. Ő kiadta az ételmet nekem és a családomnak, meg egy kevés ruhát, én pedig a családommal együtt természettem a pamukot neki, ezt csináltam húsz éves korom óta mindig. Akkor jöttem ide, először az apjának dolgoztam részért, aztán amikor meghalt, folytattam a munkát egész mostanig. Mister Luther tudja, hogy keményen dolgoztam sohasem feleseltem vele, egész idő alatt csak azt a kis ételmet és azt a kevés ruhát kértem tőle. Csak kérdezze meg Mister Luthert.

Amaz csak hallgatta Ábel apót, nem szólt semmit. Sajnálta az öreget meg a feleségét, de hát mit tehetett. Luther Bolick még korán reggel bement a községbe autón, és megszerezte az írásokat a kilakoltatásra és a letartóztatásra. Az ő dolga csak az, hogy az írást meg a község utasítását végrehajtsa. De ha ez volt is a dolga, mégis sajnálta az öreg négereket. Mégsem kellene Luther Bolicknak kidobni őket a farmjáról, csak azért, mert megöregedtek.

Amikor a község közelébe érkeztek, odaszólt a vezetőnek, hogy álljon meg. Az megállította a kocsit az országút szélén, az első házsornál. Egy tucat néger kunyhó volt az út mindkét oldalán.

Amikor megálltak, a két fehér nekiállt, lerakta a bútort egy halomba az országút szélére. Mindent kiraktak, aztán a községi ember odaszólt Ábel apó feleségének, hogy szálljon ki. Ábel apó is nekiindult, de az rászólt, hogy maradjon, ahol van. Indultak tovább, Ábel apó feleségét otthagyták kábultan a bútor mellett.

— Mit akartok csinálni velem? — kérdezte Ábel apó, visszanézve feleségére és a bútorra az országút szélén.

— Beviszünk a fogházba, bezárunk — mondta az.

— És mi lesz a feleséggel? — kérdezte az öreg.

— Majd befogadják valamelyik házba.

— És meddig tartanak bezárva a fogházban?

— Amíg nem tárgyalják az ügyedet.

Végighajtottak a község poros utcáin, a községháza mögé. Megálliak egy köéület előtt, ablaka csupa vasrács.

— Itt kiszállunk — mondta a községi ember.

Ábel apó addigra olyan gyöngé lett, hogy alig tudott lemenni az úton az ajtó elé. Egy másik fehér ember kinyitotta az ajtót, azt mondta neki, hogy menjen egyenesen. Ment is, amíg azt nem mondta, hogy álljon meg.

* * *

Szombaton délfelé Ábel apó legidősebb fia, Henry, ott állt Ramsey Clark irodájában, kezében a sapkája. Az ügyvéd mogorván nézte. Egy ideig rágta a ceruzáját, aztán megfordult a székében és nézett kifelé a térre. Aztán újra visszafordult és nézte Ábel apó fiát.

— Nem vállalom az ügyet — mondta. — Hozzá se nyúlok.

A fiú gyámoltalanul nézett rá. Ez már a harmadik ügyvéd volt, akit fölkeresett aznap, és mindegyik elutasította.

— Ebből nem néz ki pénz — mondta Ramsey Clark még mindig mogorván. — Egy vasat sem tudnék kiszedni belőletek, ha élvállalnám. Azonkívül többet nem vagyok hajlandó négereket védeni a bíróság előtt. Nálam jobb ügyvédek tönkrementek már ilyesmin. Nem akarok négerügyvéd hírébe kerülni.

Henry egyik lábáról a másikra állt, harapdálta a szája szélét, nem tudta mit mondjon. Ott állt a szoba közepén, megpróbált gondolkozni, hogy is segíthetne az apján.

— Apám sohasem mondta, hogy megöli Mister Luthert — tiltakozott Henry. — Mindig nagyon jól megvolt Mister Lu-

therrel. Soha egyikünk se okozott bajt Mister Luthernek, akárki megmondhatja: Mister Luther minden bérlője megmondhatja, hogy apám mindig Mister Luther pártját fogta. Sohasem mondta, hogy bántani akarja Mister Luthert.

Az ügyvéd intett, hogy hagyja abba, eleget hallott.

Mondtam, hogy nem nyulok ehhez az ügyhöz — szolt néhány iratot fölkapva és az íróasztalra csapva. — Semmi kedvem sincs az esküdtek elé állni és olyan ügyre fecsérelni az időmet, amin úgysem változtathatok, se így, se úgy. Jó is az nektek niggereknek időnként, hogy fegyházba kerüljete. Egyáltalában nem fontos, hogy Ábel Lathan fenyegette-e Mister Bolickot vagy nem fenyegette. Ábel Lathan azt mondta, hogy nem megy el a farmról, ugye? Hát ez elég ahhoz, hogy az esküdtek elítéljék. A tárgyaláson ennél többet nem is akarnak majd hallani, gyorsabban a fegyházba kerül, mint ahogy egy bolha ugrik. Olyan ügyvéd nincs, aki időt pocsékolna ilyen ügyre, amikor előre tudja, hogy végződik majd. Még ha pénz nézne ki belőle, de egy niggerből sem lehet egyetlen vasat kiszedni. Nem, semmi kedvem ehhez az ügyhöz, tízöles rúddal se nyulnék hozzá.

Henry kihátrált Ramsey Clark irodájából és elment a fogházba. Engedélyt kért, hogy néhány percet beszélhessen apjával.

Ábel apó ott ült a ketrecben a lócán, nézett ki a vasrácsra, amikor Henry belépett. Az őt ott állt mögötte az ajtóban.

— Voltál-e ügyvédnél és elmondtad-e, hogy sohase mondtam ilyesmit Mister Luther ellen? — kérdezte Ábel apó nyomban.

Henry ránézett apjára, de nehezőre esett válaszolni. Rázta a fejét, tekintetét mind lejjebb süllyesztette, végül csak a padlót látta.

— Megpróbáltad, Henry, ugye? — kérdezte az öreg.

Henry bólintott.

— És amikor elmondtad az ügyvédeknek, hogy egész életemben sohasem szoltam egy rossz szót sem Mister Luther el-

len, se azelőtt az apja ellen, nem mondták-e, hogy akkor kiengednek a fogházból?

Henry rázta a fejét.

— Hát mit mondtak az ügyvédek, Henry? Amikor elmondtad, mennyire tiszteltem mindig Mister Luthert, milyen sokat dolgoztam neki életemben, sohasem követeltem a részemet, nem mondták, hogy akkor segítenek rajtam?

Henry csak nézte az apját, egy kicsit oldalt fordítva fejét, hogy jobban láthassa a ketrec vasrácsai között. Nagyokat kellett nyelnie, amíg meg tudott szólalni.

— Három ügyvédnél is voltam — mondta végül, — mind a három azt mondta, hogy nem csinálhat semmit, nincs más, meg kell várni a törvényt. Azt mondták, hogy semmit sem tehetnek, az esküdtek mindenképpen fegyházba küldenek.

Elhallgatott egy percre, lenézett apja lábára a rácsok között.

— Ha akarod, elmehetek, megpróbálhatok más ügyvédet keresni, hogy vállalja az ügyet. De nem sok haszna lesz. Semmit se akarnak tenni.

Ábel apó leült a lócára, lenézett a padlóra. Nem tudta megérteni, miért nem akar egy ügyvéd sem segíteni rajta. Aztán a rácson át a fiára nézett. Szeme tele volt könnyel, nem tudta visszatartani.

— Miért mondták az ügyvédek, hogy az esküdtek mindenképpen fegyházba küldenek, Henry? — kérdezte.

Henry belefogózott a vasrácsba és arra a sok-sok évre gondolt, amik alatt ott látta dolgozni apját, anyját Luther Bolick gyapotmezein, egy kis élelemért, egy kevés ruháért és azért a kunyhóért, semmi másért.

— Miért mondták ezt, Henry? — faggatta az öreg.

— Ugy gondolom, csak azért, mert színesek vagyunk — mondta végre Henry. — Nem tudom mi másért mondanának ilyesmit.

A fogházőr megmozdult mögötte, nőgatta a botjával. Henry elindult a ketrecek között az ajtó felé, ami az utcára vezetett. Nem nézett vissza.